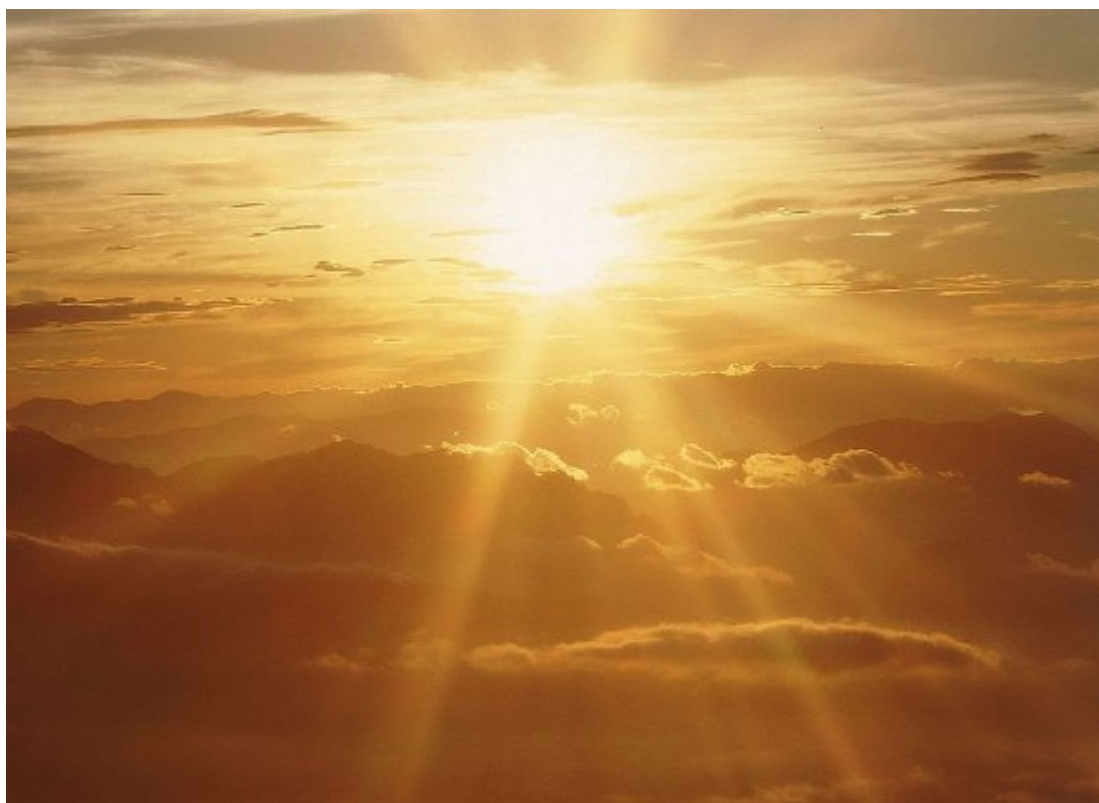
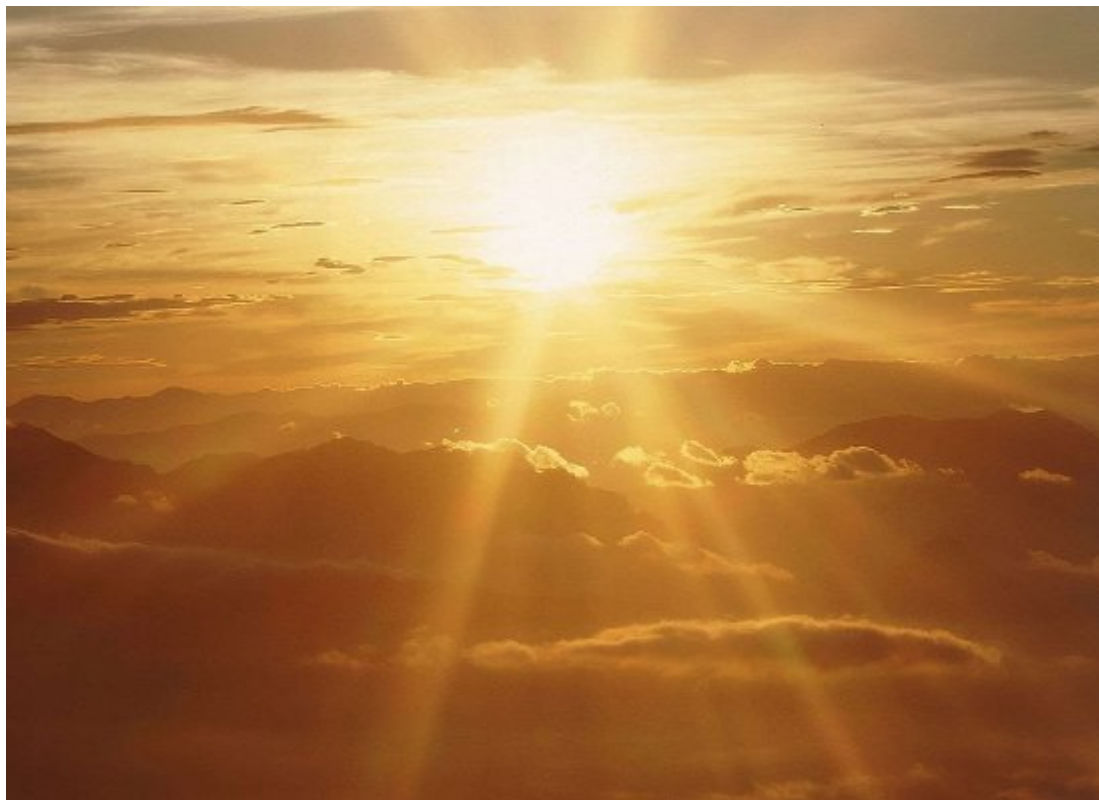


13 Σεπτεμβρίου 2013

## Περί ψυχής

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)



## ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ (88-N)

Ας μου επιτραπή σήμερα εις την αγάπη σας, αγαπητοί μου αδελφοί, να πούμε κάποια πράγματα »περί ψυχής«, όπως τα βιώνει και τα διδάσκει η Ορθόδοξη πνευματικότητα.

Και, ευθύς αμέσως να αναφέρω, ότι υπάρχουν δύο εσφαλμένες θεωρίες περί του πότε δημιουργείται η ψυχή στον άνθρωπο. Στην μεν πρώτη θεωρία, κάποιοι θεωρούν, ότι η ψυχή δεν μπαίνει αμέσως, δήθεν, εις τον άνθρωπο, λένε δηλ. αυτοί, ότι μέχρι τριών μηνών έμβρυο ο άνθρωπος δεν είναι άνθρωπος, ας το πούμε έτσι. Και αυτό, βέβαια τους συμφέρει και τους βολεύει να το λένε, επειδή, μέχρι να γίνη το έμβρυο τριών μηνών θα μπορούν να διακόπτουν την κύηση και να κάνουν εκτρώσεις.

Αν υποτεθή, αγαπητοί μου, ότι προηγείται το σώμα κατά την γένεσι του ανθρώπου και μετά ακολουθεί η ψυχή, τότε, μοιραίως, έχομε την θεωρία του Δαρβίνου, τον Δαρβινισμό, ότι γεννιέται πρώτα ένα άλλο πράγμα, όχι ο άνθρωπος, αλλά ένα ζώο, και ότι ο άνθρωπος πριν γίνη άνθρωπος περνάει δηλ. από μία ζωώδη κατάστασι, πρώτα, και ύστερα προσλαμβάνει την ψυχή και γίνεται ο τελικός άνθρωπος. Διότι, ποιά είναι η μεγαλύτερα διαφορά μεταξύ του πιθήκου, η οποιουδήποτε ζώου, και του ανθρώπου; Είναι ότι ο πίθηκος δεν έχει λογική ψυχή. Αλλά, τους συμφέρει να λένε ότι προηγουμένως περνάει κάποια στάδια ζωώδους μορφής και ζωής ο άνθρωπος και κατόπιν γίνεται άνθρωπος και σας είπα περίπου τον λόγο. Τα λένε αυτά και για να χτυπήσουν, βέβαια, και την θρησκεία, την Παλαιά Διαθήκη, και όλα τα υπόλοιπα.

Αν δεχθώ, ότι ο άνθρωπος δεν έχει αρχικά ψυχή έως τρεις μήνες, αποδέχομαι ουσιαστικά την θεωρία του Δαρβίνου, ότι ο άνθρωπος περνάει πρώτα από αυτήν την κατάστασι, την μη ανθρώπινη, που είναι ζωώδης δηλ. Αλλά, αυτό βέβαια δεν ισχύει, διότι ο Θεός έκανε, όπως μας λέγει η Παλαιά Διαθήκη, τον άνθρωπο, ο οποίος άνθρωπος δεν έχει καμμία σχέσι με τα ζώα, διότι τα ζώα εδημιουργήθησαν πολύ πιο μπροστά, και, όπως μας λέγει το ιερό κείμενο έγιναν »κατά γένος«, που σημαίνει ότι κάπου σταματάει το κάθε γένος. Σημασία εδώ έχει το ότι υπάρχει άλλη πράξι δημιουργική για τα ζώα τελείως διαφορετική από εκείνην του ανθρώπου.

Βέβαια, υπάρχει και η αντίθετη θεωρία, η λεγόμενη »Πλατωνική θεωρία«, του Πλάτωνος, κατά την οποίαν θεωρείται, πάλι εσφαλμένως, ότι η ψυχή προϋπάρχει της γενέσεως του σώματος και μετά μπαίνει στο σώμα. Είναι η θεωρία, όπως λέγεται, »περί προϋπάρξεως των ψυχών«. Κατ' αυτήν οι ψυχές προϋπάρχουν και θεωρεί ο Πλάτων, ότι αμάρτησαν σε έναν χώρο του ουρανού, στον κόσμο των ιδεών, και για να τιμωρηθούν ο Θεός »εγκλωβίζει« αυτές τις ψυχές σε ένα σώμα

ζώου η ανθρώπου, ακόμα και σε φυτό μπορεί να είναι. Έτσι, όταν συλλαμβάνεται στην μήτρα ένας άνθρωπος, παίρνει ο Θεός δήθεν μία ψυχή από όλες αυτές τις ψυχές που λέει ο Πλάτων ότι υπάρχουν στον ουρανό, την βάζει σε ένα έμβρυο και γίνεται ένας άνθρωπος. Είναι κάτι σαν τιμωρία δηλ. Γι' αυτό, θεωρεί και το σώμα ότι είναι η φυλακή της ψυχής. Μετά τον θάνατο του ανθρώπου, η ψυχή πηγαίνει σε άλλον άνθρωπο η ζώο, ανάλογα του πως έζησε ο άνθρωπος. Και αυτό διαρκεί έως ότου «εξιλεωθή» η ψυχή με αυτές τις συνεχείς μετενσαρκώσεις και να αποδεσμευθή - ελευθερωθή από το σώμα κάποτε, όταν θα έχη πληρώσει το τίμημα της αμαρτίας που έκανε στον κόσμο των ιδεών. Μάλιστα, αν θυμάμαι καλά, ο Πλάτων θεωρεί, ότι, όσο πιο ενάρετη ζωή κάνει, τόσο πιο γρήγορα εξιλεώνεται η ψυχή και ελευθερώνεται από τα δεσμά της σάρκας και της ύλης.

Όμως, όλα αυτά, δεν ισχύουν, γιατί, όπως θα ξέρετε, από τις άλλες φορές που έχομε μιλήσει, ψυχή και σώμα ταυτόχρονα κτίζονται από τον Θεό, την ίδια στιγμή, αρχίζουν να συνυπάρχουν, ώστε, όπως λέγει ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης, ο άνθρωπος να μην υπάρξη πριν από τον εαυτό του, να μη προϋπάρχη του εαυτού του. Και, ο ίδιος Άγιος, ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης, απαντώντας στο ερώτημα «τι είναι ψυχή», λέγει: « Ψυχή εστί ουσία γεννητή, ουσία ζώσα, νοερά, σώματι οργανικώ και αισθητικώ και δύναμιν ζωτικήν και των αισθητών αντιληπτικήν δι' εαυτής ενιούσα έως αν η δεκτική τούτων συνέστηκεν φύσις». Δηλ., η ψυχή είναι ουσία και δεν είναι κάτι το οποίο απλώς νοείται, παρ' ο,τι λέγεται νοερά, επειδή είναι ως προς εμάς άϋλη, αλλά είναι ουσία γεννητή, κτιστή. Όχι άκτιστη, διότι τότε θα ήταν θεότητα, και θα είχαμε πανθεϊσμό. Και είναι ουσία ζώσα, δηλ. ουσία η οποία έχει και δίδει ζωή.

Τώρα, άλλο πράγμα είναι η ψυχή των ζώων. Στα ζώα, η ψυχή τους είναι μόνο ζωή και άλλο πράγμα είναι η ψυχή του ανθρώπου, η οποία είναι νοερά, είναι λογική, είναι ιδιαιτέρως κατασκευασμένη και ταυτοχρόνως, δίδει και την ζωή στο σώμα. Και, όπως λέγει εκεί στην Παλαιά Διαθήκη, ο Θεός έκανε τον άνθρωπον «εις ψυχήν ζώσαν», με ψυχή δηλ. η οποία θα έδινε την ζωή στο ανθρώπινο σώμα, που είναι η ψυχή η κινητήριος δύναμις του σώματος και των λειτουργιών του. Είναι βέβαια η ψυχή του ανθρώπου νοερά, και αυτό σημαίνει ότι δεν είναι υλική, ότι δεν έχει καμμία σχέση με την ύλη. Δεν έγινε η ψυχή από προϋπάρχουσα ύλη. Δεν συνδέεται καθόλου με την ύλη, ούτε είναι κάποια άλλη μορφή ύλης, όπως λένε κάποιοι υλιστές. Και, προφανώς, η ψυχή δεν έχει βάρος. Το λέμε αυτό γιατί κάποιοι είχαν ζυγίσει έναν άνθρωπο λίγο πριν πεθάνει και τον ξαναζύγισαν αμέσως μετά τον θάνατό του - είναι και λίγο αστείο αυτό - και, επειδή η ζυγαριά έδειξε μία μικρή διαφορά βάρους, συνεπαίραναν ότι τόσα γραμμάρια ύλης είχε η ψυχή πριν αναχωρήσει από το σώμα θέλοντας να κατοχυρώσουν την υλικότητα της ψυχής. Πράγματα δηλ. αστεία και κωμικοτραγικά.

Η ψυχή του ανθρώπου είναι μέσα σε ένα σώμα, το οποίο χρησιμοποιεί ως όργανό

της και αποκτά αντίληψη του κόσμου δια των αισθήσεων του σώματος, δια των αισθητηρίων οργάνων του σώματος. Ο άγιος Μακάριος ο Αιγύπτιος μας λέγει ότι η ψυχή έχει μέλη, όπως δηλ. το ανθρώπινο σώμα έχει μέλη (πόδια, χέρια, κλπ.), αλλά για την ψυχή δεν πρόκειται περί μελών, γιατί η ουσία της ψυχής είναι απλή. Δεν είναι δηλ. η ψυχή σύνθετη, όπως είναι το σώμα, που αποτελείται από διαφορετικά στοιχεία ενωμένα μεταξύ τους και τα οποία δύνανται και να αναλυθούν, και, συνεπώς, και να διαλυθούν. Η ψυχή είναι εντελώς απλή, αλλά όταν λέγουμε »μέλη ψυχής«, αυτή είναι μία έκφρασις για να δείξη, όπως λέγει ο άγιος Μακάριος, το εξής: «Όσπερ τα μέλη του σώματος, πολλά όντα, εις άνθρωπος λέγεται», δηλ. παρ' ο,τι τα μέλη του σώματος του ανθρώπου είναι πολλά, όμως μιλάμε για έναν άνθρωπο και είναι ένας άνθρωπος, «ούτω και μέλη της ψυχής εισίν πολλά (νους, συνείδησις, θέλημα, λογισμοί κατηγορούντες και απολογούμενοι), αλλά και ταύτα πάντα εις έναν λογισμό εισίν αποδεδεμένα και μέλη εστί ψυχής ο έσω άνθρωπος». Δηλ., όταν μιλάμε για συναίσθημα, νόησις, βούλησις, συνείδησις, κλπ., αυτά δεν είναι παρά τα μέλη της ψυχής, αλλά και αυτό δεν σημαίνει ότι η ψυχή δεν είναι και απλή. Είναι δηλ. όψεις της μιας απλής και ασυνθέτου ψυχής.

Θέτομε, τώρα, το ερώτημα: »Ποιά είναι η ουσία της ψυχής;«

Πριν όμως απαντήσωμε στο ερώτημα αυτό, στο οποίο φυσικά δεν υπάρχει απάντησις πλήρης, αλλά ας παρηγορηθούμε και ας προσγειωθούμε μάλλον στην πραγματικότητα, αφού ούτε την ουσία της ύλης δεν γνωρίζομε. Γνωρίζομε άραγε, έχομε ανακαλύψει ποιά είναι η ουσία της ύλης, τι είναι κύτταρο, τι είναι φως, τι είναι δύναμις; Όχι. Ποιός είναι ο ορισμός της ύλης; Δεν έχομε ορισμό. Την φύσι της ύλης την αγνοούμε. Άλλο αν έχομε ανακαλύψει κάποιες συμπεριφορές της ύλης. Την φύσι της ύλης πέρα για πέρα την αγνοούμε. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να καταλάβη τι είναι η ύλη. Δεν γνωρίζομε ποιά είναι η φύσις των στοιχειωδών σωματιδίων της ύλης. Η φύσις της ύλης, όσο και της ενεργείας, μας είναι εντελώς, μα εντελώς, άγνωστα πράγματα. Άλλο πράγμα είναι η συμπεριφορά της ύλης, την οποία ερευνούμε, και, σ' αυτόν τον τομέα βελτιωνόμεθα. Αλλά, αυτά τα οποία έχομε ήδη γνωρίσει η θα γνωρίσωμε είναι ένα τίποτα σε σχέσι με τις άγνωστες πτυχές της συμπεριφοράς της ύλης. Αυτά που γνωρίζομε είναι τίποτε είναι μηδαμινά μπροστά σ' εκείνα που δεν γνωρίζομε. Τα φαινόμενα οφείλονται στην συμπεριφορά της ύλης, αλλά η ουσία, η φύσις της ύλης μας είναι εντελώς άγνωστη. Το δε πλέον πιθανόν, να μη πούμε σίγουρο, είναι ότι ο άνθρωπος ουδέποτε θα γνωρίση, έστω και στο ελάχιστο, την φύσι της ύλης. Οπότε, αν αγνοούμε την ουσία και δεν έχομε τον ορισμό της ύλης, πολλώ μάλλον αγνοούμε και την ουσία της ψυχής. Όποιος νομίζει ότι ξέρει κάτι από αυτά που είπαμε, δηλ. ως προς την ουσία της ύλης η της ψυχής, το ολιγώτερο είναι αφελής.

Η ουσία της ψυχής είναι αόρατη και ακατάληπτη από τις αισθήσεις. Οι ενέργειές της είναι εκείνες που την φανερώνουν. Οι δυνάμεις της ψυχής είναι οι

δυνατότητες, τα φυσικά της προσόντα, που έχει αυτή βάσει των προδιαγραφών που έλαβε μόνο από τον Θεό, με την θέληση του Θεού. Όλα αυτά, οι δυνατότητές της και τα φυσικά της προσόντα εμφυτεύθηκαν σε αυτήν, τότε; Κατά την δημιουργία του ανθρώπου. Ταυτόχρονα με την δημιουργία του ανθρώπου. Οι δυνατότητες αυτές ενεργοποιούνται μέσω των οργάνων του σώματος.

Για παράδειγμα: Αν ένας κοιμάται η έχη κλειστά τα μάτια του, δεν σημαίνει πως δεν έχει την δυνατότητα να βλέπη. Απλά, δεν ενεργοποιεί αυτήν την δυνατότητα που έχει. Και, κατά τον άγιο Γρηγόριο Παλαμά, η δύναμις αυτή υπάρχει ακόμη και όταν έχη βλάβη το όργανο οφθαλμός. Βλέπετε, τι καταπληκτικά πράγματα λένε οι Άγιοι Πατέρες, που αυτά συνδέονται και με θέματα Βιοηθικής, τα οποία δεν υπήρχαν την εποχή εκείνη. Έχουν δηλ. π.χ. σχέσι αυτά με τον «εγκεφαλικό θάνατο», που δεν είναι θάνατος, και κατά τον οποίο συνεχίζουν να υπάρχουν οι δυνάμεις της ψυχής, άσχετα αν αυτό δεν φαίνεται, γιατί ο «επεξεργαστής» εγκέφαλος, ας το πούμε έτσι, δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τον σκληρό δίσκο, που είναι στην ψυχή, διότι έχει βλάβη ο εγκέφαλος.

Πάρα πολλά πράγματα υπάρχουν στους Αγίους Πατέρες, και μπορούμε «επόμενοι τοις αγίοις πατράσι» να τα ακολουθήσωμε εκ του ασφαλούς και να βγάλωμε ασφαλή συμπεράσματα και για σύγχρονα θέματα, τα οποία έχουν προκύψει στον Ορθόδοξο χώρο, ως μη ώφειλε. Παρά τούτα, έχουν προκύψει, και όχι μόνο έχουν προκύψει, αλλά, δυστυχώς, εντός του Ορθοδόξου χώρου υπάρχουν, απaráδεκτες, κατά την γνώμη μας, απόψεις, οι οποίες προσβάλλουν την άπαξ παραδοθείσα Ορθόδοξη ανθρωπολογία. Αλλά, στα της πίστεως δεν χωρεί καμμία συγκατάβασις, ούτε οικονομία, στα θέματα τα δογματικά.

Όπως λέγει ο Μέγας Βασίλειος, οι ενέργειες είναι αυτές που φανερώνουν τις δυνάμεις οποιασδήποτε ουσίας. Επάνω στο ενιαίο της ψυχής βασίζεται το ότι όταν νοσή ένα μέρος της ψυχής, η μία από τις δυνάμεις της, τότε νοσεί ολόκληρη η ψυχή. Καταπληκτικά πράγματα! Ακόμη, όταν καθαρισθή μία συγκεκριμένη ενέργεια του νου, δεν σημαίνει, δυστυχώς, ότι καθαρίσθηκε και η αντίστοιχη δύναμις δια της οποίας ενεργείται η ενέργεια αυτή, διότι, κοινωνώντας με τις άλλες δυνάμεις, μολύνεται εύκολα και αυτή.

Ο νους είναι ο,τι ανώτερο έχει δώσει ο Θεός στον άνθρωπο. Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς λέγει γι' αυτήν την μοναδικότητα και ανωτερότητα του νου, ότι δεν μπορεί να υπάρχη κάτι ανώτερο μέσα στον άνθρωπο. Δεν είναι ο εγκέφαλος, λοιπόν, το σημαντικότερο εις τον άνθρωπο. Ο νους είναι. Ο εγκέφαλος απλά είναι ένα όργανο. Δεν υπάρχει κάτι ανώτερο μέσα στον άνθρωπο από τον νου. Διότι, το λέγει πολύ χαριτωμένα ο άγιος Γρηγόριος, αν υπήρχε κάτι ανώτερο, τότε, σ' εκείνο και μόνο σ' εκείνο θα αποδιδόταν το «κατ' εικόνα». Άξιον και δίκαιον. Ο Θεός μας δίνει, αγάπης Του ένεκεν, το κατ' εικόνα. Το οποίο, φυσικά, θα το απεθησαύριζε, θα το διεφύλασσε σε ο,τι ανώτερο έχει ο άνθρωπος, που αυτό είναι,

όπως λέγει ο Άγιος, ο νους. Αυτό οφείλεται στην τριαδικότητα που διακρίνει τον νου, το λογικό μέρος της ψυχής, και διακρίνεται σε νου, λόγο και πνεύμα, εικονίζοντας τον Τριαδικό Θεό. Τι συγκινητικό!

Έτσι, από τον νουν, και αποκλειστικώς μόνον από αυτόν, πηγάζει, προέρχεται ο λόγος, ο οποίος λόγος, αυτομάτως, συνακολουθείται από ένα νόημα, από ένα «πνεύμα». Το συνοδευόμενο δηλ. νόημα του λόγου, λέγεται «πνεύμα» και είναι ο,τι ακριβώς εννοεί ο λόγος. Τι δηλ. θα πη «πνεύμα»; Θα πη το νόημα που έχει ο λόγος. Φυσικά, ο λόγος, φανερώνει και αποκαλύπτει κάποιο νόημα, αλλά προσοχή! Διότι, αυτό, δεν σημαίνει ότι το νόημα εκπηγάει από τον λόγο. Αυτόν καθ' εαυτόν τον εκφερόμενο λόγο δηλ. Διότι, θεωρητικά μεν αλληλοδιαδόχως, πρακτικά όμως αυτομάτως, το πνεύμα, το νόημα που αποκαλύπτεται δια του λόγου ( ο οποίος ενεργεί ως μέσον αποκαλύψεως του νοήματος), προέρχεται από τον νου και έχει ως άμεση γενεσιουργό σχέση και αιτία μόνο τον νου. Ο νους δηλ. είναι η πηγή, και του λόγου, και των νοημάτων. Προφανώς, κάθε λόγος προφορικός, γραπτός η ενδιάθετος, έχει πάντα ένα νόημα, έστω και αν δεν είναι λογικό. Αλλά, και όταν είναι λογικό, να πούμε εν παρενθέσει, δεν σημαίνει ότι είναι αληθές. Αλλά, αυτό είναι άλλο θέμα.

Ενδιάθετος λόγος, κατά τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό, είναι κινήσις της ψυχής που συμβαίνει εις το διαλογιστικό, χωρίς καμμία εξωτερική ανακοίνωσι. Γι' αυτό, πολλές φορές, αν και σιωπώμε, πραγματοποιούμε πλήρη ομιλία μέσα μας. Αλλά, ακόμη και σε αυτά τα όνειρα συνομιλούμε.

Όταν λέμε, ότι το λογικό μέρος της ψυχής είναι νους, λόγος, πνεύμα, δεν υπονοούμε τον προφορικό λόγο. Ο λόγος με το εμπεριεχόμενο αντίστοιχο νόημά του, το πνεύμα του δηλ., αυτά τα δύο, συνδέονται, απαρτίζουν και σχετίζονται με την ανθρώπινη ομιλία στις διάφορες μορφές της, αποτελούν όμως βασικές ενέργειες μόνον του νοός. Και φανερώνουν, αποκαλύπτουν, αποδεικνύουν μπορούμε να πούμε, ότι υπάρχει αυτό το «κάτι άλλο», το άγνωστο, το αόρατο, το μη επιστητό. Φανερώνουν δηλ. ένα μέρος από την πηγή του εσωτερικού λόγου και νοήματος, αλλά μοιραίως αδυνατούν να φανερώσουν και να γνωστοποιήσουν αυτήν την ουσία σε όλες τις διαστάσεις της, που παραμένουν άγνωστες, βέβαια.

Λέγει ο άγιος Γρηγόριος, ότι ο λόγος ο προφορικός δεν ανήκει σε νου, αλλά σε σώμα που κινείται από νου. Και, όπως λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, ο προφορικός λόγος δεικνύει την ενέργειά του εις την φωνήν, εις τας διαλέκτους, είναι δηλ. ο λόγος που προφέρεται με την γλώσσα, με το στόμα. Γι' αυτό και λέγεται «προφορικός». Είναι, μάλιστα, αγγελιοφόρος της σκέψεως. Και, ως προς αυτό, ονομαζόμεθα «ομιλιτικοί».

Όσο για τον προαναφερθέντα ενδιάθετο, εσωτερικό λόγο, ο οποίος είναι, όπως είπαμε, ο εσωτερικός άφθογγος λόγος που συντελείται μέσα μας, εξ αιτίας αυτού, υπάρχουν εξ ίσου λογικοί άνθρωποι, όπως είναι οι κωφάλαλοι η εκείνοι που έχασαν

την φωνή τους από κάποια ασθένεια, δυστύχημα ή άλλο λόγο. Και, για να κλείσωμε αυτήν την δύσκολη ενότητα, λέμε, ότι όλα τα είδη των λόγων είναι απόρροια ωρισμένων διεργασιών του νοός και όλα τα είδη του λόγου αποτελούν ενέργειες καθαρά του νοός. Αυτό, είναι πολύ σημαντικό. Το πνεύμα του νου, το νόημα του νου, προέρχεται από τον νου και συνυπάρχει με τον λόγο, εφ' όσον φύσει συνοδεύει πάντα τον λόγο. Όπως η μεταξύ νου και λόγου απόρρητος και μυστική και ακατάληπτη σχέσις.

Τα τρία αυτά, νους, λόγος, πνεύμα δεν αποτελούν υποστάσεις, όπως συμβαίνει στην Αγία Τριάδα – άπαγε της βλασφημίας – αλλά δεν είναι και ανεξάρτητα. Και τα τρία μαζί, συναποτελούν τον ένα και ενιαίο τριαδικό νου, ο οποίος αυτός νους του ανθρώπου εικονίζει τον Τριαδικό Θεό. Το «κατ' εικόνα», που αποτελεί την ιδιαίτερη τιμή του Θεού προς τον άνθρωπο, του δόθηκε για να μπορέση να γίνη κατά πάντα θεός, εκτός, βέβαια, από την κατ' ουσία ταυτότητα. Όπως, δηλ. λέμε, να γίνη θεός, όχι κατ' ουσίαν, αλλά κατά Χάριν. Πόσο ψηλά, λοιπόν, έχει τον άνθρωπο ο Θεός! Και, γι' αυτό ο Θεός έγινε άνθρωπος «ίνα τον Αδάμ θεόν απεργάσηται», όπως λέμε. Εδώ, δεν υπάρχει ευσεβισμός, δηλ. απλώς να γίνωμε καλύτεροι άνθρωποι, αλλά ο σκοπός της ζωής του ανθρώπου είναι να γίνη ο άνθρωπος κατά Χάριν θεός και να μετέχη στην δόξα Του, να επιτύχη το καθ' ομοίωσιν.

Ο θείος πόθος είναι αυτός -και εδώ υπάρχει το πρόβλημα και χωλαίνομε - που θα καθάριση κάθε δύναμη της ψυχής και του σώματος φέροντας την κάθαρσι του νου και την ένωσι με τον Θεό. Κάθαρσις-φωτισμός-θέωσις, έτσι δεν λέμε; Κάθε λογική φύσις, ανθρώπινη, αγγελική, ακόμη και δαιμονική, έχει νουν, λόγον και πνεύμα, αν και ο Θεός δεν έφτιαξε δαίμονες, αγγέλους έφτιαξε, και δεν αλλάζει η αγγελική φύσις στους δαίμονες, η προαίρεσίς τους έχει διαστραφή και αλλάξει σε παγιωμένη αρνητική προς τον Θεόν. Κάθε, λοιπόν, λογική φύσις, ανθρώπινη, αγγελική, ακόμη και δαιμονική, έχει νουν, λόγον και πνεύμα, αφού είναι πλασμένη κατ' εικόνα του Τριαδικού Θεού. Κανένα από τα κτιστά λογικά πνεύματα δεν μπορεί να ενωθή με οποιοδήποτε άλλο, ώστε να αποτελέσουν εν πνεύμα. Αυτό, είναι πάρα πολύ σημαντικό, γιατί και ο διάβολος δεν μπορεί να έλθη σε επαφή με την ουσία της ψυχής μας, αλλά μόνο με την ενέργεια της ψυχής μας. Μόνο το Άγιο Πνεύμα μπορεί να ενώνεται με την ουσία οποιουδήποτε κτιστού πνεύματος και να γίνονται ένα. Η ένωσις αυτή, του Παναγίου Πνεύματος, του ακτίστου Φωτός, της άκτιστης Χάριτος, με τις λογικές φύσεις είναι αξιοθαύμαστη και άρρητη, αλλά πραγματική. Ενώ, τα άλλα πνεύματα των κτισμάτων δεν ενώνονται, απλά συναναστρέφονται.

Η άκτιστη Χάρις του Θεού πληροί ολόκληρη την ουσία της ψυχής και δεν αφήνει ίχνος της που δεν μετέχει σ' αυτήν την ένωσι. Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς δέχεται την τριμερή διαίρεσι της ψυχής, το επιθυμητικό, το θυμικό και το λογικό.

Το επιθυμητικό και θυμικό βρίσκονται στο άλογο μέρος της ψυχής. Η θεραπεία του θυμού-θυμικού προαπαιτεί την θεραπεία της επιθυμίας, του επιθυμητικού, και η θεραπεία του λογικού, δηλ του νου, προαπαιτεί την θεραπεία και των δύο του θυμικού και του επιθυμητικού, δηλ. και του θυμού και της επιθυμίας. Το λογικό της μέρος διακρίνεται σε νου, λόγο και πνεύμα, όπως έχουμε πη, και εικονίζει τον Τριαδικό Θεό.

Η ψυχή διαιρείται σε πέντε δυνάμεις, τον νου, την διάνοια, την δόξα, την φαντασία και την αίσθησι. Ο άνθρωπος διαθέτει, τόσο το υλικό, όσο και το νοερό στοιχείο. Είναι προικισμένος με νου και αίσθησι κατά έναν ακατάληπτο τρόπο, από την σοφία του Θεού, που αναμιγνύει τα άμικτα. Ο Θεός είναι παντοδύναμος. «Πάντα δυνατά τω Θεώ εστί». Ο νους συνδέει τον άνθρωπο με τον νοερό κόσμο, η δε αίσθησις με τον υλικό και αισθητό κοσμο. Μεταξύ του νου και της αισθήσεως μεσολαβούν οι τρεις άλλες δυνάμεις, η φαντασία, η δόξα και η διάνοια. Η αίσθησις είναι η αλογώτερη δύναμις που διαθέτει ο άνθρωπος, με την βοήθεια όμως της οποίας αποκτά γνώσι και αντίληψι των αισθητών αντικειμένων όταν αυτά είναι παρόντα. Η φαντασία έχει την αρχή στις αισθήσεις, διότι μέσω αυτών εισέρχονται οι διάφορες παραστάσεις και εντυπώνονται και στην συνέχεια χρησιμοποιούνται αναλόγως. Είναι άλογη δύναμις και ικανώτερη σε δράσι από τις αισθήσεις, διότι αυτή μπορεί και δρα ακόμη και όταν τα αισθητά απουσιάζουν. Ενώ οι αισθήσεις ενεργούν μόνον όταν τα αισθητά είναι παρόντα. Ο Άγιος την ονομάζει και «νουν», εφ' όσον ενεργεί και χωρίς την παρουσία των αισθητών, που είναι όμως παθητικός, διότι σχετίζεται με εξωτερικές εμπειρίες και παραστάσεις. Δηλ., δεν είναι η δύναμις εκείνη που θα μπορούσε να οδηγήσει σε επιστροφή του νου στον εαυτό του και την ένωσι με την άκτιστη θεία Χάρι.

Τώρα, την δόξα την διαιρεί σε δύο κατηγορίες, σε εκείνην που προέρχεται από την φαντασία, και επομένως είναι άλογη, και σε εκείνην που προέρχεται από την διάνοια και είναι πάντα λογική και προχωρώντας βαθμιαία με την βοήθειά της καταλήγει στην λογική δόξα.

Η διάνοια είναι ενέργεια του νου και όχι ουσία, αν και δεν χωρίζεται από αυτόν. Βασικό αυτό. Η οποία διάνοια, βέβαια, κινεί και τον εγκέφαλο. Η διάνοια παράγει τους λογισμούς, τους επεξεργάζεται, ενώ αποθηκεύονται στον νου, ο οποίος νους, ως το πούμε έτσι, είναι ο «σκληρός δίσκος» και ευρίσκεται στην πνευματική καρδιά του ανθρώπου, όχι στην φυσική του καρδιά. Η διάνοια είναι μία από τις σημαντικώτερες και βασικώτερες δυνάμεις του νου. Άλλωστε, είπαμε ότι είναι εκείνη που κινεί και τον εγκέφαλο. Και οι τέσσερις δυνάμεις ενεργούν όλες στον εγκέφαλο και καμμία από αυτές τις δυνάμεις δεν είναι ικανή να οδηγήσει στην ένωσι με τον Θεό.

Ο νους, η πέμπτη δύναμις του ανθρώπου, είναι η ανωτάτη λογική δύναμις, το λογικό μέρος της ψυχής. Αυτό, τώρα, το λογικό μέρος, φέρει, κατά κύριο λόγο, το



»κατ' εικόνα». Διακρίνεται σε νου, λόγο και πνεύμα και χρησιμοποιεί, είτε τις άλογες, είτε τις λογικές δυνάμεις που του δόθηκαν από τον Θεό για να κοινωνή ο άνθρωπος και να έρχεται σε επαφή, τόσο με τον αισθητό, όσο και με τον νοερό κόσμο, αλλά και με τον κόσμο του ακτίστου, δηλ. τον Τριαδικό Θεό. Ο νους, αν και έχει την έδρα του κάπου στην φυσική καρδιά, εκεί ενεργεί κυρίως, και εκεί ενεργούνται τα θαυμάσια που ακολουθούν την ένωσί του με τον Θεό, όταν αυτή υπάρχει, βέβαια, δια της Χάριτος.

Η λογική δόξα και η διάνοια, αν και είναι λογικές δυνάμεις και δεν είναι αποχωρισμένες από την αποθήκη των αισθήσεων, την φαντασία, και ενεργούν στον εγκέφαλο, δεν δρουν αυτοτελώς και είναι άμεσα εξηρημένες από τον εγκέφαλο. Οπότε, αν ο εγκέφαλος υποστή κάποια βλάβη, είτε γενετικής φύσεως, είτε από κάποιο ατύχημα, τότε δεν λειτουργούν σωστά αυτές οι δυνάμεις. Αλλά, αυτό δεν σημαίνει ότι και ο νους έχει υποστή κάποια βλάβη. Επαναλαμβάνομε: Αν ο εγκέφαλος υποστή κάποια βλάβη, τότε μοιραίως, δεν λειτουργούν σωστά αυτές οι δυνάμεις, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι ο νους έχει υποστή και αυτός βλάβη. Ο νους δεν μπορεί να υποστή οργανική βλάβη, εφ' όσον δεν απαιτείται κάποιο σωματικό όργανο για να ενεργήσει. Εάν ο νους, αυτεξουσίως, αφήσει τόπο στην αμαρτία, τότε ασθενεί και οδηγεί και σε οργανικής φύσεως βλάβες που επηρεάζουν τον εγκέφαλο, όσο και άλλα όργανα του σώματος. Π.χ., σε έναν αλκοολικό, που το πάθος του βρίσκεται στον νου, στην νοερά καρδιά, στο κέντρο της ψυχής του, από τον αρρωστημένο νου του επηρεάζονται και ασθενούν διάφορα όργανα του σώματός του ( π.χ.συκώτι ).

Μεταξύ ψυχής και σώματος, υπάρχει μία άρρηκτος και απόρρητος σχέσις. Αυτή η σχέσις απασχολεί και την Ιατρική, ανεξάρτητα από το ότι αγνοεί ως εκ της θέσεώς της την ύπαρξι ψυχής στον άνθρωπο ως αυθυπόστατο ουσία, η οποία παραμένει ζώσα και μετά τον βιολογικό θάνατο του ανθρώπου, ανεξάρτητα δηλ. από το τι είδους βιοθεωρίες υπάρχουν και κυκλοφορούν στον ιατρικό χώρο περί της φύσεως του ανθρώπου και περί ψυχής. Πάντως, υπάρχει άμεση επίδρασις ψυχής και σώματος.

Λέγει ο Μέγας Βασίλειος: «Δέχεται μεν την ζωήν εκ της ψυχής το σώμα, δέχεται δε αληθδόνως από του σώματος η ψυχή». Ας το αναλύσωμε αυτό λίγο. Ας υποθέσωμε ότι έχομε κάνει μία αμαρτία και έχομε, ως εκ τούτου, πέσει σε απελπισία και μας έχει κυριεύσει ο δαίμονας της λύπης. Άρα, το πρόβλημα είναι καθαρά πνευματικό. Όμως, εξ αιτίας αυτής της λύπης, μπορεί να φθάσωμε να αρρωστήσωμε σε βαθμό επικίνδυνο. Δηλ., επιδρά και στο σώμα αυτή η λύπη λόγω της αμαρτίας. Αντίστροφα, αν με πονάη το δόντι μου, η έχω έναν πονοκέφαλο, η ο,τιδήποτε άλλο, αυτό επηρεάζει και την ψυχή. Με κάνει να μην έχω όρεξι, να μην έχω κέφι, να έχω »περενέργειες», όπως λέμε, με καθιστά, γενικά, δύσθυμο, κλπ. Άλλωστε, τι ψάλλομε στην Παράκλησι; »Από των πολλών μου αμαρτιών, ασθενεί

το σώμα, ασθενεί μου και η ψυχή». Σχετικά λέγει ο άγιος Γρηγόριος ο Νύσσης τα εξής: «Ου γαρ κρατείται η ψυχή υπό του σώματος, αλλά αυτή – η ψυχή δηλ. – κρατεί το σώμα. Ουδέ εν τω σώματι εστί η ψυχή, ως εν αγγείω η ασκώ, αλλά μάλλον το σώμα εν ταύτη». Εν τη ψυχή δηλ. είναι το σώμα. Δηλ. η ψυχή περιβάλλει και συνέχει το σώμα και όχι το αντίστροφο. Η ψυχή κρατεί και κινεί το σώμα. Το πως είναι ενωμένη η ψυχή με το σώμα είναι μέγα μυστήριο, άρρητο μυστήριο, όπως, επίσης εξ ίσου μυστήριο αποτελεί και ο τρόπος χωρισμού της ψυχής από το σώμα. Διότι, τότε, και μόνο τότε, έχουμε τον πραγματικό τελικό θάνατο, και όχι εις την περίπτωση του «εγκεφαλικού θανάτου» που εφηύραν τα σύγχρονα κυκλώματα.

Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός απορεί πέρα για πέρα, διότι ανθρωπίνως αγνοεί όλα αυτά και γι' αυτό γράφει εκεί στην νεκρώσιμη ακολουθία, «όντως φοβερώτατον το του θανάτου μυστήριο, πως η ψυχή εκ του σώματος βιαίως χωρίζεται και της συμφύιας και της αρμονίας ο φυσικώτατος δεσμός θείω βουλήματι αποτέμνεται». Το σώμα, μετά τον βιολογικό θάνατο, μετά τον χωρισμό ψυχής και σώματος, ως πολυσύνθετο, αναλύεται, διαλύεται στα μέρη από τα οποία αποτελείται, ενώ η ψυχή, ούσα απλή, δεν αναλύεται και είναι κατά Χάριν αθάνατη. Πηγαίνει δε εις τον οικείον της τόπον. Δεν περιφέρεται γύρω του τάφου, όπως κάποιιοι νομίζουν, ούτε στον τόπο που έμενε ο άνθρωπος, στα δωμάτια, κλπ., αλλά πηγαίνει εις τον οικείον τόπον, όπου προγεύεται, είτε τα αγαθά της Βασιλείας των Ουρανών, ευρισκομένη χωρίς σώμα εις τον Παράδεισον, είτε την αιωνία κόλασι. Πάντως, και στις δύο περιπτώσεις, αναμένεται, μετά βεβαιότητος, η επανένωσίς της με το άφθαρτο τελικό σώμα της, είτε εις ζωήν αιώνιον, είτε εις κόλασιν αιώνιον.

Βέβαια, »η ψυχή εστίν αθάνατος δια τον αποθανατίζοντα Θεόν», όπως λέγει ο άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων, δηλ. χάριν του Θεού είναι αθάνατη, επειδή το θέλει ο Θεός.

Τώρα, που είναι η ψυχή στο σώμα, άλλο μυστήριο αυτό. Μπορούμε να πούμε, χωρίς να παίζω με τις λέξεις, ότι είναι παντού και »πουθενά» με την έννοια ότι, αν κόψω ένα μέρος του σώματός μου, το χέρι μου, η το πόδι μου, δεν κοβω και ένα μέρος της ψυχής μου. Έχω δηλ. την ίδια ψυχή, την ίδια αυτοσυνειδησία, είμαι εγώ ο ίδιος, έχω το ίδιο »εγώ». Είναι μυστήριο, το που και πως είναι η ψυχή, πάντως, εκείνο που πρέπει να κρατήσωμε είναι ότι η ψυχή συνέχει το σώμα. Να μη νομίζωμε ότι το σώμα κρατάει την ψυχή και την περικλείει μέσα του. Η ψυχή είναι εκείνη που συνέχει το σώμα και δεν συνεχεται από το σώμα η ψυχή και το ζωοποιεί.

Τώρα, να πούμε κάτι βασικό και διαφορετικό. Η ψυχή μετά θάνατον έχει πλήρη αίσθησι του εαυτού της. Το ότι μετά θάνατον υπάρχει πλήρης αίσθησις του εαυτού της στην ψυχή, το ότι η ψυχή μετά θάνατον γνωρίζει πιο καλά τα πράγματα απ' ο,τι όταν ήταν εδώ εις τον κόσμο αυτόν με το σώμα, είναι αληθές. Εδώ, εις τον κόσμο αυτόν, τα διάφορα όργανα, ο εγκέφαλος κλπ., παθαίνουν την σχετική

φθορά από αρρώστειες, κλπ. και δεν έχουν τις δυνατότητες που απαιτεί η ψυχή. Αλλά και πέραν των δυνατοτήτων υφίστανται και μία φυσική φθορά.

Για το ότι η ψυχή ζει μετά θάνατον μπορούμε να αναφέρουμε δύο-τρία επιχειρήματα από την Αγία Γραφή.

Κατ' αρχάς, όταν οι Σαδουκκαίοι επρόβαλαν θέμα περί ψυχής εις τον Κύριό μας, ο Κύριος ανέφερε ένα περιστατικό από την Παλαιά Διαθήκη: Όταν ο Μωϋσής ευρέθη προ της Βάτου, η οποία αν και εφλέγετο δεν κατεκαίετο, εκεί, ως γνωστόν, άκουσε ο Μωϋσής την φωνή του ιδίου του Θεού να του λέγει: «Εγώ είμαι ο Θεός του Αβραάμ, ο Θεός του Ισαάκ και ο Θεός του Ιακώβ». Και τώρα ο Κύριος, ο Χριστός, παίρνει αυτό το γεγονός ως επιχείρημα και τους λέγει: « Αφού είπε ο Θεός στον Μωϋσή ότι εγώ είμαι ο Θεός του Αβραάμ», και ο Θεός δεν είναι Θεός νεκρών αλλά Θεός ζώντων, πως θα ελέγετο ότι ο Θεός είναι ο Θεός του Αβραάμ, αν ο Αβραάμ δεν υπήρχε; Πως μπορώ να πω ότι είμαι κάτοχος ενός αυτοκινήτου, το οποίο έχει καεί και δεν υπάρχει πια; Για να λέγη δηλ. ο Θεός, ότι είναι ο Θεός του Αβραάμ, του Ισαάκ και του Ιακώβ, σημαίνει ότι και οι τρεις αυτοί υπάρχουν, ως υπάρξεις είναι ζώντες δηλ. Κάτι ανάλογο συνέβη στην Μεταμόρφωσι, όπου ενεφανίσθη ο Ηλίας, ο οποίος, ως γνωστόν, δεν έχει δοκιμάσει θάνατον και είναι ο πρόδρομος, συν τοις άλλοις, της Αναστάσεως των σωμάτων, αλλά και ο Μωϋσής, ο οποίος είχε πεθάνει και είχε ζήσει 1500 χρόνια προ Χριστού. Εμφανίζεται ο Μωϋσής στην Μεταμόρφωσι, ως ύπαρξι, γεγονός που δείχνει ότι οι ψυχές έχουν »αίσθησι».

Και, στην παραβολή του πλουσίου και του φτωχού Λαζάρου, η οποία, αν και παραβολή, εκφράζει κάποιες πραγματικότητες, ενθυμείται η ψυχή του πλουσίου της παραβολής και λέγει: «Σε παρακαλώ, π. Αβραάμ, στείλε τον Λάζαρο στον κόσμο γιατί έχω πέντε αδέρφια ώστε να μη πάθουν τα ίδια». Δηλ. υπάρχει διάλογος. Και του λέγει ο Αβραάμ, κάτι που είναι πολύ καταπληκτικό και πολύ χρήσιμο για την περίπτωσί μας: «Μνήσθητι, τέκνον, ότι συ απέλαβες τα αγαθά σου εν τη ζωή σου». Δηλ., η ψυχή του πλουσίου μπορούσε να θυμηθή τι είχε συμβή προ του θανάτου του. Άρα, οι ψυχές έχουν πλήρη αίσθησι και πλήρη μνήμη.

Δηλ., μετά θάνατον εκείνο, που σήμερα δεν το θυμάμαι, λόγω του μακρού χρόνου, η λόγω της φθοράς η της παντοειδούς βλάβης του εγκεφάλου μου, τότε η ψυχή θα το θυμάται, διότι απαλλαγμένη του οργάνου της, εν προκειμένω του εγκεφάλου – ο εγκέφαλος είναι ένα απλό όργανο του σώματος και υφίσταται φυσιολογική φθορά – δύναται να θυμάται εις το ακέραιον τα πάντα. Είναι η φοβερή, διαρκής αιωνία μνήμη. Όταν λέμε στον κόσμο αυτόν »θέλω να ξεχάσω», αυτό μπορείς να το επιτύχεις με διάφορα ψυχότροπα, με αλκοόλ, και με άλλους τρόπους. Στην άλλη ζωή δεν μπορείς να ξεχάσης – να αποφύγης τις μνήμες. Εδώ, επιτυχάνεις την σχετική αδρανοποίησι του σχετικού οργάνου, του εγκεφάλου. Εκεί, δεν υπάρχει σωματικό όργανο, και, όπως είπαμε, η ψυχή θυμάται τα πάντα πλήρως.

Αλλά, θυμηθήτε ακόμη τι είπε ο Κύριός μας, όταν ήταν επί του Σταυρού, στον

ληστή: «Μαζί μου θα είσαι σήμερα εις τον Παράδεισο». Ο ληστής, ούτε σε ύπνο θα έπεφτε, ούτε θα πέθαινε η ψυχή του. Θα ήταν μετά από λίγο στον Παράδεισο μαζί με την ανθρώπινη ψυχή του Χριστού, ενωμένη βέβαια με την πανσθενή Θεότητά Του.

Η ψυχή δεν φέρει καμμία αμαρτία, όταν γεννάται ο άνθρωπος, πλην βέβαια του προπατορικού αμαρτήματος. Ας θυμηθούμε, αγαπητοί μου αδελφοί, τον εκ γενετής τυφλό. Τότε, πίστευαν οι Φαρισαίοι, ότι, αν αμάρταναν οι γονείς, μπορούσε το παιδί να γεννηθή όχι απλώς τυφλό η με οποιοδήποτε άλλο πρόβλημα, αλλά και αμαρτωλό. Μόνο δηλ. επειδή είχαν αμαρτήσει οι γονείς του. Γι' αυτό και είπαν του τυφλού, όταν ο τυφλός τους έκανε ωραίο κήρυγμα και τους απεστόμωσε και δεν ήξεραν οι Φαρισαίοι τι να απαντήσουν: «Εσύ, ολόκληρος είσαι μέσα σε αμαρτίες και τολμάς και διδάσκεις ημάς;» Δηλ., τον ελοιδώρησαν.

Ο άνθρωπος δεν γεννιέται αμαρτωλός, εννοείται πλην του προπατορικού αμαρτήματος, το οποίο είχε και η Υπεραγία Θεοτόκος, που εκαθαρίσθη από αυτό κατά τον Ευαγγελισμό Της. Κάθε αμαρτία επιτελείται από την δική μας την προαίρεσι εκ των υστέρων.

Επίσης και κάτι που είναι καταπληκτικό. Δεν υπάρχει ανδρική και γυναικεία ψυχή. Αυτό είναι πολύ βασικό και πρέπει να το ξέρουμε. Και του ανδρός, και της γυναικός, η ψυχή είναι ίδια. Δεν έχουμε δηλ. εδώ διαφορά φύλου. Αυτό, το λέγει ξεκάθαρα ο άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων με τα εξής λόγια: «Όμοιαι πάσαι αι ψυχαί εισίν, ανδρών τε και γυναικών». Βέβαια, αυθόρμητα, ίσως μου πήτε »μα, πάτερ μου, αφού υπάρχει η ανδρική ψυχολογία και η γυναικεία ψυχολογία. Η γυναικεία ψυχολογία, υπό φυσιολογικές συνθήκες, απέχει παρασάγκας από εκείνη του ανδρός. Εν προκειμένω, όμως λέγει πάλι ο άγιος Κύριλλος: «Τα γαρ μέλη του σώματος διακέκριται μόνον». Δηλ., μόνο τα μέλη του σώματος, ανδρός και γυναικός, διακρίνονται. Παρά ταύτα, τι συμβαίνει όμως; Επιδρά το σώμα στην ψυχή, αναλόγα, είτε αυτό είναι ανδρικό, είτε αυτό είναι γυναικείο, επιδρά στα της ψυχής για να εμφανισθή τελικά αυτό που λέμε και ξέρουμε και ζούμε και βιώνουμε ως ανδρική ψυχολογία η γυναικεία ψυχολογία. Στην πραγματικότητα, όμως, η ψυχή είναι μία. Και όταν λέμε »μία», εννοούμε ότι είναι χωρίς γένος, αρσενικό δηλ. η θηλυκό. Τα χαρακτηριστικά του σώματος, τα όργανα του σώματος, τα μέλη του σώματος, είναι εκείνα, και μόνο εκείνα, τα οποία, τρόπον τινά, χρωματίζουν και διαφοροποιούν την συμπεριφορά της ψυχής, αλλά όχι την ουσία της ψυχής. Κατά τα άλλα, η ψυχή και του ανδρός και της γυναικός είναι ίδια και απaráλλακτη.

Αυτός είναι και ένας λόγος, που, στην άλλη ζωή, δεν θα υπάρχουν φύλα ανδρός και γυναικός, ούτε αν υπάρχει κάποια βλάβη σε κάποιο όργανο, αυτό θα μεταφερθή στην άλλη ζωή. Αν κάποιος εδώ είναι σχιζοφρενής, η έχει πάθει αμνησία η ο,τιδήποτε άλλο, στην άλλη ζωή δεν θα υπάρχουν αυτά. Ούτε άνθρωποι με αμνησία, ούτε τρελλοί, ούτε σχιζοφρενείς, ούτε καταθλιπτικοί, γιατί οι ασθένειες

δηλ. είναι φαινόμενα της παρούσης ζωής και συνδέονται με την συνάφεια που έχει η ψυχή με τα όργανα του σώματος.

Στην άλλη ζωή, λοιπόν, δεν θα υπάρχουν φύλα ανδρός και γυναικός. Διότι, ως γνωστόν, η ψυχή, η οποία έχει μεγίστη αξία, είναι το μόνο πράγμα το οποίο θα πάρουμε μαζί μας, όταν θα φύγουμε από αυτόν τον κόσμο. Άλλωστε, τι σημαίνει «θάνατος»; Σημαίνει χωρισμός της ψυχής μας από το σώμα. Κατά τον θάνατο, φεύγει η ψυχή μας και το σώμα μας μένει στο χώμα μέχρι της κοινής Αναστάσεως. Άρα, όταν θα επανενωθή το νέο άφθαρτο σώμα μας, το πνευματικό σώμα, πνευματικό με την έννοια ότι θα διέπεται πλήρως από τις ενέργειες του Αγίου Πνεύματος και δεν θα έχει βιολογικές ανάγκες, όταν λοιπόν θα επανενωθή το άφθαρτο σώμα μας με την ψυχή μας, αν η ψυχή ήταν ανδρική η γυναικεία αν δηλ. είχε φύλο τότε, αυτομάτως, και στην άλλη ζωή θα είχαμε το σχήμα ανδρός και γυναικός. Αυτό, όμως είναι άτοπον, διότι ξέρομε ότι δεν θα υπάρξει αυτό το σχήμα, ούτε αυτές οι συγγένειες του παρόντος αιώνας, που είναι σχήματα του παρόντος κόσμου. Άλλωστε, σε αυτό έδωσε απάντησι ο ίδιος ο Κύριός μας, ο οποίος εκεί στο Ευαγγέλιο, που διαβάζομε στην αρχή της Μεγάλης Εβδομάδος, έδωσε την κατάλληλη απάντησι στους Σαδουκκαίους στο θέμα αυτό.

Η ψυχή έχει μεγάλη αξία και ο όλος άνθρωπος έχει μεγάλη αξία εξ αιτίας της αθανάτου ψυχής του, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υποτιμούμε το σώμα, γιατί, όπως ξέρομε, το σώμα ανέβηκε στο ύψος της Αγίας Τριάδος, αφού ο Χριστός, κατά την Ανάληψί Του, πήρε μαζί Του και το ανθρώπινο σώμα Του. Δεν το απέβαλε, δε το σιχάθηκε. Βέβαια, ο Κύριος, όπως φαίνεται στο Ευαγγέλιο, δεν κάθησε να αποδείξει αν υπάρχει η δεν υπάρχει ψυχή στον άνθρωπο. Το θεωρεί δεδομένο αυτό, λόγω της Παλαιάς Διαθήκης, στην οποία γίνεται λόγος περί ψυχής και το ήξεραν οι Ιουδαίοι. Στην Καινή Διαθήκη απλώς μας μίλησε για την αξία της ψυχής και είπε, π.χ. «τι δώσει άνθρωπος αντάλλαγμα της ψυχής αυτού;» και ότι η ψυχή είναι ανεκτίμητη και έχει μεγαλύτερη αξία από όλο το σύμπαν.

Άλλωστε, γι' αυτήν την ανθρώπινη ψυχή, γι' αυτό το ανθρώπινο πρόσωπο, για τον άνθρωπο, έγινε και άνθρωπος ο Υιός του Θεού, το Δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, παραμένοντας βέβαια Θεός. Λέγει, σχετικά, ο ιερός Χρυσόστομος: «Ψυχής ουδέν οικειώτερον». Δεν είναι δηλ., ανθρωπέ μου, τίποτε πιο κοντινότερο από την ίδια σου την ψυχή.

Μόνο αυτήν, την ψυχή, θα πάρουμε μαζί μας. Αυτό μόνο, αν σκεφθούμε, θα είμαστε πιο προσεκτικοί και θα καταλάβωμε το μεγαλείο της ψυχής μας. Απ' ο,τι μας περιβάλλει στον παρόντα, παροδικό, ψεύτικο και αμαρτωλό κόσμο, τίποτε δεν θα πάρουμε μαζί μας, ούτε τις σχέσεις που έχομε με τους ανθρώπους, τις αγάπες, τα αξιώματα, κλπ., παρά μόνο την ψυχή μας. Αυτή, θα είναι το μόνο στοιχείο που θα είναι το ίδιο και στην άλλη ζωή. Αυτό είναι καταπληκτικό!

Και γι' αυτόν τον λόγο, αλλά και για πολλούς άλλους, έχομε χρέος να την

καθαρίσωμε και να την καθαρίζωμε δια βίου από τα πάθη μας, δια της μετανοίας, με την Χάρι του Θεού, εφαρμόζοντας την Ορθόδοξη θεραπευτική αγωγή. Τι σημαίνει η λέξις »ψυχαγωγία»; Σημαίνει αγωγή της ψυχής. Σήμερα, βέβαια, αυτός ο όρος »ψυχαγωγία» έχει διαστραφή και σημαίνει την κρεπάλη, την μέθη, την διασκέδασι και όλα τα αμαρτωλά συνεπακόπουθα. Αλλά, »ψυχαγωγία», όπως είπαμε, σημαίνει αγωγή της ψυχής, στολισμός της ψυχής, να θεραπεύωμε την ψυχή μας να εξυγιαίνωμε την ψυχή μας. Έτσι, λοιπόν, έχομε χρέος και καθήκον και αιώνιο συμφέρον, αφού πρώτα εξοστρακίσωμε τα πάθη μας, να στολίζωμε με παντοειδείς θεοειδείς αρετές την ψυχή μας για να μεταβούμε έτσι από το κατ' εικόνα, που έχομε εκ Θεού, εκ φύσεως, μέσα μας, στο καθ' ομοίωσιν. »Κάθαρσις, φωτισμός, θέωσις».

Εύχομαι, αγαπητοί μου αδελφοί, σε όλους μας, να επιτρέψωμε στον φωτοδότη Κύριο, όπως ψάλλομε στις αρχές της Μεγάλης Εβδομάδος το εξαίσιο τροπάριο »Τον Νυμφώνα Σου βλέπω», έτσι, εύχομαι, να αφήσωμε ελεύθερο τον φωτοδότη Κύριο, να λαμπρύνη την προσωπική στολή της δικής μας ψυχής και να εισέλθωμε έτσι εις την Βασιλεία των Ουρανών, και, μάλιστα, ει δυνατόν, εκπληρώνοντας κατά το δυνατόν, όχι το κατά παραχώρησιν θέλημα του Θεού, αλλά το κατ' ευδοκίαν θέλημά Του σε μας, δηλ. όχι απλώς να ελεηθούμε από την άφατο Χάρι του Θεού και από το άφατον έλεός Του, αλλά να ευαρεστήσωμε όσο γίνεται εις τον Θεό.

Αμήν.  
Γένοιτο.

Αρχιμανδρίτης Αρσένιος Κατερέλος  
Ηγούμενος Ι. Μονής Αγ. Νικολάου Δίβρης Φθιώτιδος  
(Εσπερινή ομιλία στην Ιερά Μονή Αγ. Νικολάου Δίβρης Φθιώτιδος 03 -03 2013)

Πηγή: <http://www.hristospanagia.gr/?p=14673>